KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ

TAM METİN BİLDİRİ KİTABI

FULL TEXT PROCEEDING BOOK

ARİTOMİ

I.ULUSLARARASI
SANAT SEMPOZYUMU VE SERGİSİ
16-20 KASIM 2021

Ist INTERNATIONAL
ART SYMPOSIUM AND EXHIBITION
16-20 NOVEMBER 2021

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ

TAM METİN BİLDİRİ KİTABI

FULL TEXT PROCEEDING BOOK

ARİTMİ

I.ULUSLARARASI
SANAT SEMPOZYUMU VE SERGİSİ
16-20 KASIM 2021

Ist INTERNATIONAL
ART SYMPOSIUM AND EXHIBITION
16-20 NOVEMBER 2021

KÜNYE / TAG

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
KOCAELİ UNIVERSITY FACULTY OF FINE ARTS

I. ULUSLARARASI SANAT SEMPOZYUMU TAM METİN BİLDİRİ KİTABI
1st INTERNATIONAL ART SYMPOSIUM FULL TEXT PROCEEDING BOOK

ISBN: 978-605-5116-97-2

Düzenleyen / Organizer
Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
Kocaeli University Faculty of Fine Arts

Yayıncı / Publisher
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi
Kocaeli Municipality

Basım Tarihi / Print Date
2022

Onursal Başkan / Honorary President
Prof. Dr. Sadettin HÜLAGÜ (Rektör / Rector)

Sempozyum Başkanı / Symposium Chairman
Prof. Süreyya TEMEL (Dekan / Dean)

Editör / Editor
Doç. Dr. Hakan BAĞCI

Mizanpaj / Layout
Arş. Gör. Ali Yıldırım

Sempozyum Takvimi / Symposium Date
16-20 Kasım (November) 2021

Sempozyum Dili / Symposium Language
Türkçe / İngilizce (English)

Sempozyum Web Sitesi / Symposium Website
www.iartsymp.org

Bildirilerdeki tüm içeriklerin sorumlulukları yazarlarına aittir.
Responsibilities of all contents in the papers belong to their authors.

Paydaşlarımız

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

I - IV **ÖNSÖZ** / PREFACE
V - VIII **KURULLAR** / BOARDS
IX - XV **OTURUMLAR** / SESSIONS

DAVETLİ KONUŞMACILAR - INVITED SPEAKERS

XVII - XLVIII Prof. Dr. Masafumi OGAWA
XLIX - LXX Dr. Kerry BOYLE
LXXI - XCV Prof. Dr. Hüseyin ELMAS
XCVI - XCVII Prof. Dr. Çağatan AKENGİN
XCVIII - CXII Dr. Feride DEMİR
CXIII - CXXVI Dr. Jennie HENLEY

BİLDİRİ ÖZETLERİ - ABSTRACTS

Dr. Öğr. Üyesi (Dr.) Nuray ER BIYIKLI, Dr. Öğr. Üyesi (Dr.) Kenan SATÇIOĞLU, Seyhan Elvan YAYKIRAN SEZGİN
1-11 **DOKUMA KUMAŞ TASARIMININ ENDÜSTRİYELLEŞME SÜRECİ: MARLI EHRMAN**
THE INDUSTRIALIZATION PROCESS OF WOVEN FABRIC DESIGN: MARLI EHRMAND

Dr. Öğr. Üyesi (Dr.) Şirin YILMAZ, Ece Ceren GÖÇMEN
12-35 **KATILIMCI SANAT PRATİKLERİ: YARATICI DENEYİM, İLETİŞİM ve DAYANIŞMA ÜZERİNE**
PARTICIPANT ART PRACTICES: ON CREATIVE EXPERIENCE, COMMUNICATION AND SOLIDARITY

Doç. (Assoc. Prof.) Duygu KAHRAMAN
36-49 **SERAMİK SANATINDA ZAMAN KAVRAMI BETİMLEMELERİ**
CONCEPT OF TIME DESCRIPTIONS IN CERAMIC ART

Selin PERK
50-63 **SOVYET MODERNİZMİNDE KIZIL BAUHAUS ve VKHUTEMAS OKULU**
RED BAUHAUS AND VKHUTEMAS SCHOOL IN SOVIET MODERNISM

Arş. Gör. (Assist.) Ayşe EKİCİ
64-77 **PANDEMİ - SANAT - SANATÇI ÜÇGENİ: NEŞ'E ERDOK'UN RESİMLERİNDE KORONAVİRÜS SALGINI**
PANDEMIC - ART - ARTIST TRIANGLE: CORONAVIRUS OUTBREAK IN NEŞ'E ERDOK'S PAINTINGS

Öğr. Gör. (Lect.) Bayram ARMUTCI, Arş. Gör. (Assist.) Murat ÇALIŞ
78-91 **VIDEO OYUNLARINDA HAREKETLİ İLLÜSTRASYONLARIN HİKAYE ANLATIMINDA KULLANIMI**
USE OF MOTION ILLUSTRATIONS FOR STORYTELLING IN VIDEO GAMES

Dr. Aşkın ERCAN
92-101 **GÖSTERİ DÜNYASINDA NESNESİZ SANAT**
NON-OBJECTS ART ON SPECTACLE WORLD

Muhammet Mustafa ATEŞ, Prof. Dr. Tuğba KİPER
102-115 **TÜRKİYE'DE GÖRSEL PEYZAJ ANALİZİNE YÖNELİK YAPILAN ÇALIŞMALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ**
A REVIEW OF STUDIES REGARDING TO VISUAL LANDSCAPING IN TURKEY

Esence Mısra AKYÜZ, Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Sehran DİLMAÇ
116-127 **KADINA BİÇİLEN ROLE KARŞI OLMA BAĞLAMINDA ŞÜKRAN MORAL'İN ESERLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**
AN INVESTIGATION ON ŞÜKRAN MORAL'S WORKS IN CONTEXT OF BEING AGAINST THE ROLE PLACED ON WOMEN

Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Ayşe OKVURAN, Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN, Prof. Dr. Ömay ÇOKLUK BÖKEOĞLU,
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Ayhan ÖZER, Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Ceren GÜNERÖZ, Arş. Gör. Dr. (Assist. Dr.)Nergiz ÜÇÜNCÜ ALTUĞ
128-139 **COVID-19 SALGINI SÜRECİNDE YÜKSEKÖĞRETİMDE SANAT VE SANAT EĞİTİMİNİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**
IN HIGHER EDUCATION DURING THE COVID-19 EPIDEMIC PROBLEMS OF ART AND ART EDUCATION AND SOLUTIONS SUGGESTIONS

Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Mehmet Fatih YELMEN
140-153 **FOTOĞRAFÇILARIN KENT ALGISI ÜZERİNE BİR KATEGORİZASYON ÖNERİSİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ**
A CATEGORIZATION PROPOSAL ON PHOTOGRAPHERS' PERCEPTION OF THE CITY: THE CASE OF İSTANBUL

Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Yeşim ZÜMRÜT
154-171 **GELENEK İLE GELECEĞİN "ÇANAKKALE SERAMİKLERİ" BULUŞMASI**
"ÇANAKKALE CERAMICS" MEETING OF TRADITION AND FUTURE

Semra KAYIKÇI KOTAN, Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Asuman AYPEK ARSLAN
172-183 **TÜRK TASARIM TARİHİNDE ÖNCÜ BİR İSİM; SABİHA RÜŞTÜ BOZCALI**
A LEADING NAME IN TURKISH DESIGN HISTORY; SABIHA RUSTU BOZCALI

Arş. Gör. (Assist.) Ali Cihan KAYALIOĞLU, Prof. Ezgi HAKAN
184-193 **SERAMİK SANATINDA ÜÇ BOYUTLU TARAMA (FOTOGRAMETRİ)**
VE ÜÇ BOYUTLU YAZICI YARDIMIYLA FORM ŞEKİLLENDİRME
SHAPING FORM IN CERAMIC ART WITH THE HELP OF THREE-DIMENSIONAL SCANNING (PHOTOGRAMMETRY)
AND THREE-DIMENSIONAL PRINTER

Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Serpil KAPAR
194-201 **RUHSAL ONARIM ÇAĞINDA SANAT VE TERAPÖTİK ETKİLERİ**
ART AND ITS THERAPEUTIC EFFECTS IN THE AGE OF PSYCHOLOGICAL RECUPERATION

Dr. Öğr. Üyesi (Dr.) Makbule ORAL
202-215 **TÜRKÜLERDE SALGIN HASTALIKLAR**
EPIDEMIC DISEASES IN TURKISH FOLK SONGS

Doç. (Assoc. Prof.) Osman YILMAZ
216-223 **TAŞ HEYKEL TEKNİĞİNDE İÇSELLEŞTİRME VE DIŞSALLAŞTIRMA**
INTERNALIZATION AND EXTERNALIZATION IN STONE SCULPTURE TECHNIQUE

Arş. Gör. (Assist.) Itır ARAT
224-237 **COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE KIRMIZI HALI MODASI: 78. ALTIN KÜRE ÖDÜL TÖRENİ ÖRNEĞİ**
RED CARPET FASHION DURING THE COVID-19 PANDEMIC PERIOD: THE CASE OF 78TH GOLDEN GLOBE AWARDS CEREMONY

Öğr. Gör. (Lect.) Ümit DİKMEN
238-251 **POSTER TASARIMINDA ETİK VE İNTİHAL SORUNLARI**
ETHICAL AND PLAGIARISM PROBLEMS IN POSTER DESIGN

Yılmaz ÖZTUTAN
252-265 **ZARA'LI HALİL SÖYLER'İN HAYATI VE MÜZİKAL KİŞİLİĞİ**
LIFE AND MUSICAL PERSONALITY OF HALİL SOYLER FROM ZARA

Arş. Gör. (Assist.) Esma Burcu SERELİ HAVASI, Arş. Gör. (Assist.) Sezen SAVRAN PENBECİOĞLU
266-279 **KENTİN AZ BİLİNEN SİMGESEL DEĞERLERİNİ GÖRÜNÜR HALE GETİRMEDE KAMUSAL ALANDA SANATIN ROLÜ:**
OSMANİYE KENTİNDE BİR UYGULAMA ÖRNEĞİ
THE ROLE OF ART IN PUBLIC SPACE TO MAKE VISIBLE THE LESSER-KNOWN SYMBOLIC VALUES OF THE CITY:
THE CASE OF OSMANIYE

Doç. (Assoc. Prof.) Atilla Cengiz KILIÇ
280-295 **ÇİNİ EĞİTİMİNDE FRİTLİ (SIRÇALI) ÇAMUR DENEMELERİ**
FRIT (FRIT) CLAY TRIALS IN TILE EDUCATION

Prof. Dr. Yunus BERKLİ, Öğr. Gör. (Lect.) Sevda GÜL
296-309 **ANADOLU MİMARİSİNDEKİ ÇÖRTENLER İLE AVRUPA MİMARİSİNDEKİ GARGOYLELERİN**
İKONOGRAFİK AÇIDAN KARŞILAŞTIRILMASI
ICONOGRAPHIC COMPARISON OF CORTENS IN ANATOLIAN ARCHITECTURE AND GARGOYLES
IN EUROPEAN ARCHITECTURE

Dr. Öğr. Üyesi (Dr.) Nurhan ÖZKAN KUŞ, Fatma ERBEN
310-325 **SÜRDÜRÜLEBİLİR MODADA FİRESİZ KESİM TEKNİĞİ İLE SANATSAL TASARIMLAR**
ARTISTIC DESIGNS WITH SUSTAINABLE FASHION AND WASTELESS CUTTING TECHNIQUE

Kıymet Güven AK
326-341 **POSTMODERN SANATIN NESNESİ: POST NESNE**
OBJECT OF POSTMODERN ART: POST OBJECT

Nergis DENİZ
342-351 **PANDEMİ VE DİJİTALLEŞEN SANAT**
PANDEMIC AND DIGITILAZED ART

Dr. Öğr. Üyesi (Dr.) Serap AKBAŞ
352-361 **ÇOCUKLARIN GELİŞİMİNDE SANATIN ÖNEMİ**
THE IMPORTANCE OF ARTS IN CHILDREN'S DEVELOPMENT

Dr. Öğr. Üyesi (Dr.) Leyla GAFAROVA
362-377 **BAROK VE KLASİK DÖNEMLERİNİN ÖZELLİKLERİ: LÜDVİG van BEETHOVEN'IN NN 1, 2 OP. 39 PİYANO/ORG İÇİN PRELÜDLERİNİN STİLİSTİK ANALİZİ**
FEATURES OF THE BAROQUE AND CLASSIC PERIODS: STYLISTIC ANALYSIS OF LUDVIG VAN BEETHOVEN'S NN 1, 2 OP. 39 PRELUDES FOR PIANO/ORG

Arş. Gör. (Assist.) Gonca KATMAN
378-391 **HAZ VE ACININ TRAGEDYASI MACBETH'TE STOACILIK VE EPİKÜRCÜLÜK**
STOICISM AND EPICURISM IN MACBETH, THE TRAGEDY OF PLEASURE AND PAIN

Arş. Gör. (Assist.) Gül Sevgi KARACA
392-401 **BERKUN OYA OYUNLARINDA SUÇ UNSURUNUN KULLANIMI**
USE OF CRIME NOTION IN PLAYS OF BERKUN OYA

Dr. Öğr. Üyesi (Dr.) H. Yarkın BİÇER
402-421 **JANNIS KOUNELLIS'İN ESERLERİNDE EKOZOFİ**
ECOSOPHY IN THE WORKS OF JANNIS KOUNELLIS

Kıymet Güven AK
422-435 **POSTMODERNİZMİN PERFORMATİF KİMLİKLERİ: CINDY SHERMAN**
PERFORMATIVE IDENTITIES OF POSTMODERNISM: CINDY SHERMAN

Dr. Öğr. Üyesi (Dr.) İmran UZUN, Öğr. Gör. (Lect.) Savaş KESKİN, Öğr. Gör. (Lect.) İsmail Birlik
436-451 **AKIŞ - OLUŞUM BAĞLAMINDA SEMİYOLOJİK BAKIŞ AÇISIYLA VİDEO ART**
VIDEO ART WITH A SEMIOLOGICAL PERSPECTIVE IN THE CONTEXT OF FLOW - FORMATION

Dr. Öğr. Üyesi (Dr.) Melike BAKAR FINDIKÇI, Arş. Gör. (Assist.) Mediha ESMERAY
452-465 **COVID-19 SÜRECİNDE KULLANILAN GÖRSEL TASARIMLARIN İNCELENMESİ**
EXAMINATION OF VISUAL DESIGNS USED IN THE COVID-19 PROCESS

Doç. (Assoc. Prof.) Sevim Tuğba ARABALI KOŞAR
466-479 **TAPESTRY SANATININ DİJİTAL ÇAĞDA DEĞİŞEN GERÇEKLİKLERE TEPKİSİ**
TAPESTRY ART'S REACTION TO THE CHANGING REALITIES IN THE DIGITAL AGE

Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Ali Akın AKYOL, Selma KÖSEOĞLU
480-499 **HİTİT YERLEŞİMLERİNDE ARKEOLOJİ EĞİTİMİ PROJESİ**
ARCHAEOLOGY EDUCATION PROJECT IN HITTITE SETTLEMENTS

Arş. Gör. (Assist.) Gönül ESENTÜRK
500-507 **YENİ MATERYALİZM VE BİYOSERMAYEYE ESTETİK YAKLAŞIM: PAKUI HARDWARE'NİN BİYOMORFİK NESNELERİNDE İNSAN SONRASI DURUM**
AN AESTHETICS APPROACH TO NEW MATERIALISM AND BIOCAPITAL: THE POSTHUMAN CONDITION IN BIOMORPHIC OBJECTS OF PAKUI HARDWARE

Asuman DAŞDEMİR, Prof. Ayşe Dilek KIRATLI
508-519 **"ÇOCUK OLMAYA HAKKIM VAR"**
"I HAVE THE RIGHT TO BE A CHILD"

Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Gülşen ERDAL
520-533 **GÖLCÜK DONANMA BANDOSU VE GÖLCÜK KENTİ MÜZİK KÜLTÜRÜNE KATKILARI**
GÖLCÜK NAVY BAND AND ITS CONTRIBUTIONS TO MUSIC CULTURE OF GÖLCÜK CITY

Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Arzu GULİYEVA KARAMAN
534-541 **AZERBAYCAN HALK DANSLARI MÜZİĞİNİN GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE NOTAYA YAZILMASI VE ÖNEMİ**
NOTATION OF THE AZERBAIJANI FOLK DANCE MUSIC FROM PAST TO PRESENT AND ITS IMPORTANCE

Öğr. Gör. (Lect.) Nur Meriç AFACAN
542-556 **OSMANLI DÖNEMİ MÜZİK NOTA YAZIMINA TİPOGRAFİK BİR BAKIŞ: HAMPARSUM NOTA YAZIMI ÖRNEĞİ**
A TYPOGRAPHICAL LOOK ON OTTOMAN PERIOD MUSIC NOT WRITING: AN EXAMPLE OF HAMPARSUM NOTE WRITING

ARIT
MI

Ülkemizde bilimsel ölçekte iyi bir noktada olan üniversitemizin, bilim ve sanat alanında öncü merkezlerden biri olması için çalışmalarımıza devam ediyor, araştırma üniversitesi olma yolunda emin adımlarla ilerliyoruz. Bu çerçevede tek bir alanda değil üniversite hayatına mal olmuş her alanda faaliyetlerimizin hız kazanarak devam ettiğini görmek mutluluk verici. Bilim ve sanat, açık, yalın, konuşulur, anlaşılır, birbirini destekleyen, evrensel dillerdir. Bilimden yararlanmayan sanat etkisiz, sanattan yararlanmayan bilim ise yeknesak olma tehdidini her an yaşar. Ülkemizin lokomotifi konumunda yer alabilmek, üniversitemizi bir dünya üniversitesine, küresel ölçekte bir akademiye dönüştürebilmek adına bilimin yakınlaştıran, sanatın birleştiren gücünden faydalanmaya özen gösteriyoruz.

Bu kapsamda, Üniversitemiz Güzel Sanatlar Fakültesi tarafından 16-20 Kasım 2021 tarihlerinde gerçekleştirilen *"ARİTMİ"* temalı 1. Uluslararası Sanat Sempozyumu (IARTSYMP: 1st International Art Symposium), farklı disiplinlerden ulusal ve uluslararası sanatçı, akademisyen ve tasarımcıları bir araya getirerek, disiplinler arası yaklaşımla bilimsel ve sanatsal bir açılım ortaya koymayı hedeflemektedir.

Bu sempozyumun temel amacı; bütün dünyayı derinden etkileyen pandemi süreci ile hızla ivme kazanan dijitalleşme sonucunda sanatın sorunları, gündelik hayat, sosyal çevre, insan psikolojisi, kamusal alan tanımları, yeni kent hafızası, sanat üretimleri ve gösterimlerinde karşılaşılan sorunları akademik alanda ortaya koyma, yeni çözüm önerileri geliştirebilmek, özgün bir bakışla yansıtabilmektir.

Hareketin kısıtlandığı, kentlerin ıssızlaştığı ve yan yana olmanın korkutucu bir hal aldığı, yaşamın olağan ritminin bozulduğu bir dünyanın içinden çıkılması için yeni bilgilere, bilime ve sanata ihtiyaç duyulduğu açıktır. İnsanlık, edindiği böylesi zorlu tecrübe süreçlerinde özellikle sanata sığınır ve her alanda üretimleriyle başa çıkmaya çalışır. İşte bu güdü ile Kocaeli Üniversitesi olarak, "Pandemi Sürecinin Sanat ve Sanat Eğitimi" üzerine olan etkilerini, yeni oluşumları ve değişimleri akademik bir platformda tartışmak ve bu tartışmadan çıkacak sonuçları tarihe not düşmek amacındayız.

İnsana ve çevresine, bu doğrultuda topluma değer katan sanat alanında nitelikli çalışmalara duyulan ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır. Böyle bir amaca hizmet edeceğine gönülden inandığım 1. Uluslararası Sanat Sempozyumu içerdiği nitelikli çalışmalarla önemli bir kazanım olacaktır. Kocaeli Üniversitesi Rektörlüğü olarak yapılan bilimsel etkinliklerin tümüne destek vermeyi ilke edinmekle birlikte, çalışmalarımızın hepsinde aziz milletimize hizmet etme bilincini yerleştirmenin önceliğimiz olduğunu ifade etmeliyim. Böylesi bir çalışmanın milletimizin entelektüel birikimine gerçekçi bir katkı sağlayacağına yürekten inanıyorum.

Üniversitemiz akademik birimlerinin gayretleriyle gerçekleşecek benzeri faaliyetlerin artmasını diliyor, bu çalışmaları ölümsüz hale getiren elinizde bulunan bu sempozyum sonrası yayınların daha güzel faaliyetlerin gerçekleştirilmesine vesile olmasını temenni ediyorum. Ülkemiz ve milletimiz adına çok önemli eser ve çalışmaların ortaya konulmasına aracılık eden kongrenin düzenlenmesi sürecinde emeği geçen herkese, başta düzenleme kurulu olmak üzere en kalbi teşekkürlerimi sunuyor, basılan kitabıyla birlikte ölümsüzleşen etkinliğin ve onun çıktılarının hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Prof. Dr. Sadettin Hülagü
Kocaeli Üniversitesi Rektörü

We continue our efforts to make our university, which is in a good scientific scale in our country, one of the leading centers in the field of science and art, and we are taking firm steps towards becoming a research university. In this context, it is pleasing to see that our activities continue by gaining momentum, not in a single field, but in every field that has an essential part in university life. Science and art are open, plain, spoken, understandable, universal languages that support each other. Art that does not make use of science is ineffective, and science that does not use art is always threatened to be uniform. In order to be the locomotive of our country and to transform our university into a world university, an academy on a global scale, we take care to benefit from the converging power of science and the unifying power of art.

In this context, the 1st International Art Symposium (IARTSYMP: 1st International Art Symposium) with the theme of "ARIT-HMI" held by the Faculty of Fine Arts of our University on 16-20 November 2021, brings together national and international artists, academicians and designers from different disciplines, with an interdisciplinary approach. aims to reveal a scientific and artistic opening.

The main purpose of this symposium include art, daily life, social environment, human psychology, definitions of public space, new urban memory, problems encountered in art productions and performances, to reveal new solutions in the academic field, to develop new solutions, to be able to reflect and the purpose are specified as a result of digitalization, which has gained momentum with the pandemic process that has deeply affected the whole world.

It is clear that new knowledge, science and art are needed to get out of a world where movement is restricted, cities become desolate and being side by side becomes frightening and the normal rhythm of life is disrupted. Humanity especially takes shelter in art in such difficult experience processes and tries to cope with its productions in every field. With this motive, as Kocaeli University, we aim to discuss the effects of the "Pandemic Process on Art and Art Education", new formations and changes on an academic platform and write down the results of this discussion in history.

The need for qualified works in the field of art, which adds value to people and their environment, and to society in this direction, is increasing day by day. The 1st International Art Symposium, which I wholeheartedly believe will serve such a purpose, will be an important gain with the qualified works it contains. As the president of Kocaeli University, I have adopted the principle of supporting all scientific activities, but I must state that it is our priority to place the awareness of serving our beloved nation in all of our works. I sincerely believe that such a study will make a realistic contribution to the intellectual accumulation of our nation.

I wish that similar activities that will be realized with the efforts of the academic units of our university will increase, and I hope that the publications after the symposium, which make these studies immortal, will be instrumental in the realization of better activities. I would like to express my heartfelt thanks, especially the organizing committee, to everyone who contributed to the organization of the congress, which mediated the presentation of very important works and studies on behalf of our country and nation, and I hope that the event, which has become immortal with its published book, and its outputs will be beneficial.

Prof. Dr. Sadettin Hülagü
Rector of Kocaeli University

Bu seneki teması sanatın ritmi Aritmi olarak belirlediğimiz sempozyumumuz değerli katılımcılarla birlikte 4 gün boyunca farklı disiplinlerden ulusal ve uluslararası sanatçı, akademisyen ve tasarımcıların sunacağı bilimsel, sanatsal, tespit öneri ve eserlerden oluşacak açılımlarla akademik ortama sağlayacağı katkılar için büyük heyecan içindeyiz.

Aritmi temalı Sempozyumumuzun gerçekleşmesinde biz Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ile aynı duygulara sahip olan ve sempozyuma ev sahipliği yapan Kocaeli Üniversitesi Rektörlüğü'ne ve bizlerle paydaş olan Kırgızistan Manas Üniversitesi'ne, MÜZED, TÜRKSOY, SEDER, GÖRSED, TÜRKMEB, OISTAT, Kocaeli Büyük Şehir Belediyesi SPOR DAİRESİNE katkılarından dolayı teşekkür ederim.

El, akıl ve beden uyumunu yaratıcı bir biçimde ortaya koyan sanat; farklı disiplinlerle hayatın içinde varlık gösterir ve etki gücünü çeşitli etkileşimler ile genişletir. 2019 yılı Kasım ayından itibaren dünyayı etkisi altına alan Covid19 Pandemisi gündelik hayatı kesintiye uğratmasına benzer bir durumu doğal olarak sanatçıları, sanat üretimini, sanat eğitimi ve sanat izleyicisi üzerinde derin etkiler bırakarak etkilemiş bulunmaktadır.

Pek tabi dijital dönemin farklılıkları ile ortaya konulan yeni kamusal alanlarda şimdi örneğin burada yaptığımız gibi; ne sanatçılar üretmekten ne de sanat sevenler üretilenleri takip etmekten vazgeçmemiştir. Yol ve yöntemler her iki tarafı zorlasa da, disiplinler olağan yapılarını tiyatro gibi, müzik gibi son derece zorlayarak başkaca dil ve yöntemler üzerine praksisler ortaya koymuş ve üretmeye devam etmişlerdir. Pek tabi bu dönemde plastisiteyi oluşturmanın zorlu geçtiği su götürmez bir gerçektir.

Hayatın ritminin bozulup farklılaştığı ve pek çok alanda yeni normallerle sürdürülen hayatın içerisinde başta sanat olmak üzere geliştirilen çözümler, yeni üretim biçimlerimiz, sanat eğitiminde karşılaşılan ve ortaya konulan çözümlemeler ile bu hayata uyumlanan durumların böylesi bilimsel ortamlarda tartışmaya açılması kanaatimce hem önemli hem de gereklidir. Gereklidir, çünkü sanat eğitimi geleneksel yapısını dijitalleşen dünya ile adapte etmek ve bu kazanımları paylaşarak çoğaltmak ve kabul alanları genişletilerek çok daha homojen bir yapıya kavuşturulabilir.

Önemlidir, çünkü sanat insanlığın kadim serüveninde, insanın karşılaştığı zorlukları ve bu zorluklarla başa çıkma yöntemlerini kendi zamanlarının bilgisini de içine alarak aktarabilen evrensel bir dildir. Dünyanın ve insanlığın böylesi zorlu sınavlar içerisinde çabaladığı süreçlerde Bilim ve Sanat büyük aydınlanma ve çözüm önerileri ile hayatı yeniden belki farklılaşsa da yaşanır ve anlamlı kılan temel öğelerin başında gelmektedir. Macar sanat sosyoloğu Arnold Hauser'in sanat yapıtı tanımını bu bağlamda önemli buluyorum.

Hem biçim hem içerik hem yanılgı hem oyun hem bildirimdir. Hem doğaya yakın hem doğadan uzak hem erekli hem ereksiz hem tarihi hem tarih üstü hem kişisel hem kişinin üstündedir.

Sanatın toplumları onarıcı gücünden hareketle birlikte gerçekleştirdiğimiz sanatın ritmi (aritmi) Sempozyumu hem tarihe not düşme hem de geleceğe ışık tutmak açısından önemli amaçlar edinmektedir.

Bizlerin heyecanını paylaşarak bu ereğe, akıl ve tecrübelerinizi bu platformda Aritmi Uluslararası Sanat Sempozyumunda bizlerle paylaştığınız ve eş güdümde sanat üretimlerinizden oluşan Sempozyum Sergimize katıldığınız için teşekkürler eder, hayatlarımızı değerli kılan sanatın insanlığa verdiği ilham ve umutların çoğalması dileğimle herkesi selamlarım...

Prof. Süreyya Temel
Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı

For our symposium, in which we have determined this year's theme as the rhythm of art, Arrhythmia, we are really excited for its contributions to the academic environment with scientific, artistic, determination suggestions and works that will be presented by national and international artists, academicians and designers from different disciplines for 4 days, together with valuable participants.

In the realization of our arrhythmia-themed symposium, I would like to thank Kocaeli University Faculty of Fine Arts, with whom we have the same feelings as, and hosts of the symposium, Kocaeli University Rectorate, and Kyrgyzstan Manas University, which are partners with us, MÜZED, TÜRKSOY, SEDER, GÖRSED, TÜRKMEB, OISTAT, Kocaeli Metropolitan City Municipality Sports Department for their contributions.

Art, which creatively reveals the harmony of hand, mind and body exists in life with different disciplines and expands its influence with various interactions.

The Covid19 Pandemic, which has affected the world since November 2019, has naturally affected artists, art production, art education and art audiences by leaving a similar situation to the interruption of daily life. In fact, in the new public spaces revealed by the differences of the digital era, for example, as we did here; neither artists nor art lovers gave up on producing or following what is being produced.

Although the ways and methods challenged both sides, disciplines put forward and continued to produce praxis on other languages and methods by pushing their usual structures like theater and music.

Of course, it is an undeniable fact that it was difficult to create plasticity in this period.

In my opinion, it is both important and necessary in an environment where the rhythm of life is disrupted and differentiated and in the life that is continued with new normals in many areas, to have new production styles, the solutions for encountered problems and to put forward solution in art education, and to adapt to this life in such scientific environments. It is necessary, because the traditional structure of art education can be adapted to the digitalized world, and a more homogeneous structure can be achieved by sharing and multiplying these gains, and by expanding the acceptance areas.

It is important because art is a universal language that can convey the difficulties faced by people in the ancient adventure of humanity and the methods of coping with these difficulties, including the knowledge of their own time. In the processes where the world and humanity struggle through such difficult tests, Science and Art are at the forefront of the basic elements that make life livable and meaningful, even if it may differ again, with great enlightenment and solution proposals. I find Hungarian art sociologist Arnold Hauser's definition of a work of art important in this context.

It is both form and content, error, game and notification. It is both close to nature, far from nature, purposeful and aimless, historical and superhistorical, personal and above the person. The rhythm of art (arrhythmia) Symposium, which we hold together with the restorative power of art for societies, has important goals both in terms of noting history and shedding light on the future.

I would like to thank you for participating in our Symposium Exhibition, which consists of your art productions in coordination, and for sharing your invaluable ideas and experience with us at the Arrhythmia-themed International Art Symposium on this platform by sharing our excitement, and I greet everyone with the hope that the inspiration and hopes that art gives to humanity, which makes our lives valuable, will increase.

Prof. Süreyya Temel
The Dean of Facult of Fine Arts, Kocaeli University

KURULLAR / BOARDS

Onursal Başkan / Honorary President: Prof. Dr. Sadettin HÜLAGÜ (Rektör / Rector)

Sempozyum Başkanı / Symposium Chairman: Prof. Süreyya TEMEL (Dekan / Dean)

Bilim Kurulu / Scientific Board

Prof. Dr. Ahmet Selim DOĞAN	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Serkan ECE	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Ali UÇAN	Türk Dünyası Müzik Eğitimcileri Birliği Bşk.
Prof. Dr. Ali ÖZTÜRK	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe Çakır İLHAN	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe Pınar ARAS	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe ÜSTÜN	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Belir TECİMER	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Çağatay AKENGİN	Manas Üniversitesi, Kırgızistan
Prof. Düriye Kozlu İSMAİLOĞLU	Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ece KARŞAL	Marmara Üniversitesi
Prof. Enver TUFAN	Gazi Üniversitesi
Prof. Erol İPEKLİ	Anadolu Üniversitesi
Prof. Evren KARAYEL GÖKKAYA	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih BAŞBUĞ	Manas Üniversitesi, Kırgızistan
Prof. Fehim HUSKOVIC	Üsküp Cyril Methodius Üniversitesi, Makedonya
Prof. Dr. Fikri SALMAN	Katip Çelebi Üniversitesi
Prof. Dr. Işıl ALTUN	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Kadriye Didem ATİŞ	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Levent MERCİN	Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Liviu DOSPINESCU	Laval Universitesi, Kanada
Prof. Dr. Masafumi OGAWA	Yokohama Ulusal Üniversitesi, Japonya
Prof. Mehmet KAVUKÇU	Erzincan Üniversitesi
Prof. Melihat TÜZÜN	Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa BULAT	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa KÜÇÜKÖNER	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa USLU	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Münevver ÜÇER	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Neslihan KIYAR	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Nesrin TÜRKMEN	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Nigar PÖSTEKİ	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Nilgün SAZAK	Sakarya Üniversitesi
Prof. Nilüfer ERGİN DOĞRUER	Marmara Üniversitesi
Prof. Rahmi ATALAY	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Reşat BAŞAR	İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Rostislava TODOROVA-ENCHEVA	Shumen Konstantin Preslavsky Üniversitesi, Bulgaristan
Prof. Dr. Safa YEPREM	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Selçuk GÖLDERE	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Selda KULLUK YERDELEN	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Sema GÖKTAŞ	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Sena GÜRŞEN OTACIOĞLU	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Serdar YILMAZ	Balıkesir Üniversitesi

Prof. Dr. Serkan İLDEM	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Sezen ÖZEKE	Uludağ Üniversitesi
Prof. Suna ÇEVİK	Müzik Eğitimcileri Derneği
Prof. Süreyya TEMEL	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Şirin AKBULUT DEMİRCİ	Uludağ Üniversitesi
Prof. Şive Neşe BAYDAR	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Uğur ALPAGUT	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Ülkü ÖZGÜR	Gazi Üniversitesi
Prof. Valeri CHAKALOV	Shumen Konstantin Preslavsky Üniversitesi, Bulgaristan
Prof. Dr. Yunus BERKLİ	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Zafer KURTASLAN	Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) A. Sultan KARAOĞLU	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Arzu PARTEN ALTUNCU	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Aygün DİNÇER KIRCA	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) A. Aylin CAN	Marmara Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Ayşe BALYEMEZ	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Bora ERDAĞI	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Boris Zhelev GEORGIEV	Veliko Tarnovo Aziz Cyril ve Aziz Methodius Üniversitesi, Bulgaristan
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Burim Ukiçi	Tetova Üniversitesi, Makedonya
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Bünyamin AYDEMİR	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Canan BAYER	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Ceyhun KONAK	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Çiğdem KILIÇ	İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Duygu PİJİ KÜÇÜK	Marmara Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Ekin DEVECİ	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Elif Sanem GÜLEÇ	Malatya Turgut Özal Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Emrah LEHİMLER	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Enver Mete ASLAN	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Fatma ÖZTÜRK DÖNMEZ	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Gülşen ERDAL	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Gürsoy DEĞİRMENCİOĞLU	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Hakan BAĞCI	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Harun TÖLE	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Hünkar YILMAZ IANIELLO	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) İsmail TETİKÇİ	Uludağ Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) İsmail KESKİN	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Koray ÇELENK	Atatürk Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) M. Çağatay GÖKTAN	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) M. Ertuğrul TUNA	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Manuela BONCHEVA	Prof. Pancho Vladigerov Ulusal Müzik Akademisi, Bulgaristan
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Mine CAN	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Mine MUTLUGÜN	Uludağ Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Moutushi CHAKRABORTY	Amity Üniversitesi, Hindistan.
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Nermin DEMİRKOL	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Neslihan TÜRKMENOĞLU BAYRAKTAR	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Nevin AYDUSLU	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Nevzat ATALAY	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Nilgün ŞENER	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Osman Nejat AKFIRAT	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Osman ODABAŞ	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Özcan ÖZKARAKOÇ	Manas Üniversitesi, Kırgızistan
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Rasim Erol DEMİRBATIR	Uludağ Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Safiye BAŞAR	Kocaeli Üniversitesi

Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Seda YAVUZ	İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Sedat ÖZEL	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Serenay ŞAHİN	Osmangazi Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Suna Özgür KARAALAN	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Sezin TÜRK KAYA	Uludağ Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Şengül AYDINGÜN	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Şeniz KABADAYI	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Tamer TEMEL	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Tülin MALKOÇ	Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Ümit Kubilay CAN	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Vladimir AVRAMOV	Veliko Tarnovo Aziz Cyril ve Aziz Methodius Üniversitesi, Bulgaristan
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Yusuf BİLEN	Süleyman Demirel Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Zafer LEHİMLER	Atatürk Üniversitesi
Dr. Alper AKGÜL	Trabzon Üniversitesi
Dr. Aydın KETENAĞ	Kocaeli Üniversitesi
Dr. A. Emre KESKİN	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Dr. Başak ÖZDOĞAN	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Dr. Carina JOLY	São João Del Rei Üniversitesi, Brezilya
Dr. Deniz ÖZDEMİR TUNCER	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Dr. Ebru DEDE	Maltepe Üniversitesi
Dr. Emel GÜRAY	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Erbil GÖKTAŞ	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Gülnihal KÜPELİ	Marmara Üniversitesi
Dr. Hasan Hakan OKAY	Balıkesir Üniversitesi
Dr. Hazal AKSOY	Kocaeli Üniversitesi
Dr. H. Yarkın BİÇER	Kocaeli Üniversitesi
Dr. İlknur ERBAŞ	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Jennie HENLEY	Kraliyet Kuzey Müzik Koleji, İngiltere
Dr. Kadir ŞAHİN	Karabük Üniversitesi
Dr. Murat KADİROĞLU	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Neşe GRANÇER OKAY	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Nuray ER	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Dr. Oylum TUNÇELLİ	Kocaeli Universitesi
Dr. Sandra OBEROI	Harmony Müzik Okulu, Hindistan
Dr. Serpil ŞAHİN	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Üftade MUŞKARA	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Yasemin Sarı BAYER	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Yıldırım KARADENİZ	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Yusuf BUDAK	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Zekeriya ERDİNÇ	Kocaeli Üniversitesi

PANDEMİ - SANAT - SANATÇI ÜÇGENİ: NEŞ'E ERDOK'UN RESİMLERİNDE KORONAVİRÜS SALGINI

Arş. Gör. Ayşe EKİCİ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Çanakkale, Türkiye.

ayseekici@comu.edu.tr - ORCID: 0000-0001-8171-2111

Özet

Bu çalışma, Neş'e Erdok'un 2020-2021 yılları arasında yaptığı koronavirüs salgını (Covid 19) konulu resimlerini eser analizi yöntemi ile inceleyerek bu yapıtlar üzerinden pandemi-sanat-sanatçı arasındaki ilişkiyi irdelemek amacıyla yapılmıştır. Pandemi adı verilen küresel veya bölgesel hastalık salgınları, çok sayıda resmin konusu olmuştur. Birçok sanatçı, dünya tarihinde yaşanan veba, İspanyol gribi, sıtma, cüzzam, frengi gibi salgın hastalıkları resimlerinde işlemiştir. 2019 yılı aralık ayının sonlarında Çin'in Wuhan şehrinde görülmeye başlayarak tüm dünyaya yayılan koronavirüs salgını da sanatçıları etkileyen toplumsal olaylardandır. 2021 yılında da devam eden salgının sanat yapıtlarına konu olduğu görülmektedir. Çalışma ile Neş'e Erdok'un, sembolik imgelere yer vererek dışavurumcu bir anlayışla pandemi-sanat-sanatçı ilişkisini yansıttığı koronavirüs konulu resimlerinin, tarihe tanıklık eden ve kanıt niteliği taşıyan görsel belgeler olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Neş'e Erdok, Resim, Pandemi, Koronavirüs, Salgın

PANDEMIC - ART - ARTIST TRIANGLE: CORONAVIRUS OUTBREAK IN NEŞ'E ERDOK'S PAINTINGS

Assist. Ayşe EKİCİ

Canakkale Onsekiz Mart University Faculty of Fine Arts, Painting Department, Canakkale, Turkey.

ayseekici@comu.edu.tr - ORCID ID: 0000-0001-8171-2111

Abstract

The aim of the study is to examine the paintings of Neş'e Erdok on the coronavirus pandemic (Covid 19), which she made between 2020-2021, with the method of artwork analysis, and to scrutinize the relationship between pandemic-art-artist through these works. Global or regional disease outbreaks, called pandemics, have been the subject of numerous paintings. Many artists have treated in their paintings epidemics diseases such as plague, Spanish flu, malaria, leprosy, and syphilis which have been lived in the history of the world. The coronavirus pandemic, which started to appear in Wuhan, China at the end of December 2019 and spread all over the world, is also one of the social fact-events that affect artists. It is seen that the pandemic, which continues in 2021, is the subject to works of art. With the study, it concluded that Neş'e Erdok's paintings on coronavirus, in which she reflects the pandemic-art-artist relationship with an expressive style by giving place to symbolic images, are visual documents that bear witness to history and have evidential value.

Keywords: Neş'e Erdok, Painting, Pandemic, Coronavirus, Epidemic.

GİRİŞ

"Resimde paleolitik dönemden yüzyılımıza kadar ortak olan şey ne? Boyanan her imge *Ben bunu gördüm* ya da -eğer bu imge bir klanın ayinine dahilse- *Biz bunu gördük* der (Berger, 2018)." Sanatçı, çoğunlukla *ben bunu gördüm* demek için üretir. Tanık olduğu olay ve durumları kendi bakış açısından eserlerine yansıtır. Sanat eyleminin algılama ile başladığı düşünüldüğünde, dış gerçekliği duyumsayan ve algılayan sanatçı; algılarını duyguya, duygularını da yapıta dönüştürür. Öyle ki genel kanının aksine sanatçılar, yalnızca iyi ve güzel şeylerden ilham almazlar. Hayatlarına bir şekilde etki eden kötü, çirkin ve dehşetengiz durumlar da sanatçıların üretme dürtüsünü tetikler.

Küresel veya bölgesel salgınlar, toplumları derinden etkileyen, büyük travmalara sebep olan durumlardır. Çok sayıda insan bu salgınlar sırasında hastalanır, yakınlarını ya da hayatını kaybeder. Sosyal yaşantı büyük ölçüde değişikliğe uğrar, toplum psikolojisi sarsılır. Tarihte; cüzzam, veba, kolera, İspanyol gribi gibi hastalık salgınları görülmüştür. Toplumun tamamını veya çoğunluğunu etkileyerek insanlığın kolektif hafızasında yer edinen bu salgınlar sanatçılar tarafından konu edilmiştir. "Sanat eseri sanatçının kendini ve toplumsal hayatı dengeye sokmada önemli rol oynar (Karayel Gökkaya, 2020)."

2019 yılından itibaren devam eden[1] koronavirüs salgını (Covid19[2]) tüm dünyaya yayılarak bir pandemi haline gelmiştir. Milyonlarca insan hayatını kaybetmiş ya da hastalanmıştır. Toplum yaşamında radikal değişiklikler meydana gelmiştir. Tüm insanlar gibi sanatçılar da yaşanan bu olağanüstü durumdan etkilenmiş ve eserlerinde bu konuya yer vermişlerdir. Gündelik hayatı her yönüyle resimlerine yansıtan Neş'e Erdok bu sanatçılarda biridir.

Bu çalışmada, resimlerde salgın konusu ve özel olarak koronavirüs salgınının incelenmesinin ardından Neş'e Erdok'un resimlerinde koronavirüs salgını konusu irdelenecektir. Çalışmanın amacı, Neş'e Erdok'un 2020-2021 yıllarında yaptığı koronavirüs konulu resimlerini, pandemi-sanat-sanatçı ilişkisi bağlamında değerlendirmektir. Çalışmanın problemi, Neş'e Erdok'un koronavirüs konulu resimleri, pandemi-sanat-sanatçı ilişkisini içerik ve biçim olarak ne şekilde yansıtmaktadır? Olarak belirlenmiştir. Çalışma, nitel araştırma modeliyle kurgulanmış olup literatür tarama ve eser analizi ile veriler toplanmıştır. Çalışmanın evrenini, Neş'e Erdok'un 2020-2021 yıllarında yapmış olduğu "Koronavirüs", "Koronavirüs (2)", "Feride", "Maskeli Kedi" ve "Koronada Ev Halleri" adlı resimleri oluşturmaktadır.

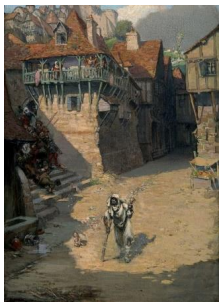
Resimlerde Salgın Konusu

Tarihin farklı dönemlerinde meydana gelen salgınlar, toplum yaşamını hemen her bakımdan olumsuz etkileyen, hayatın olağan akışını bozan durumlardır. Sanat, tarihi yansıtır ve hayatın önemli bileşenlerini belgeler. Dolayısıyla sanat tarihi boyunca bu salgınlar, eserlere konu olmuştur. Öyle ki dışa vurma isteğiyle, sanatçının eser üretmesine sebep olan duygu ve düşüncelerin kaynağı yaşantılardır. Sanatçılar, kimi zaman bu

[1] Koroavirüs salgını bu bildirinin yazıldığı 2021 yılı Kasım ayında devam etmektedir.
[2] Coronavirus Disease 2019

salgınlara bizzat tanık olmuş -hatta hastalanmış- kimi zamansa etkilenen milyonlarca insanın yaşadıklarına kayıtsız kalamayarak bu konuyu eserlerine taşımıştır.

Görsel olarak betimlenen hastalıklar arasında, en eski örneklerden biri cüzzamdır. İncil'de Hz. İsa'nın cüzzamlı insanları iyileştirmesini anlatan sahneler, Bizans minyatürlerinde tasvir edilmiştir.

Şekil 1. Richard Tennant Cooper, "Aceleyle cüzamlıdan kaçmak için çırpınan insanlar", 1912

Cüzzam salgını, tarihin çeşitli dönemlerinde tekrar görülmüştür. 11. yüzyıl Avrupa'sında meydana gelen cüzzam salgınında, hem bu hastalığın Tanrı'nın bir cezası olduğuna inanılması hem de hastanın vücudunda görünür lezyon ve yumrulara yol açması sebebiyle, cüzzamlılar toplumdan dışlanmıştır. Richard Tennant Cooper'ın resminde (Şekil 1) cüzzamlı bir hastadan kaçan insanlar görülmektedir.

Sanat yapıtlarına konu olan bir diğer salgın hastalık vebadır. Tarihin çeşitli dönemlerinde veba salgınları görülmüştür, ancak en yıkıcısı 14. yüzyıl Avrupa'sında meydana gelmiştir. "Kara Ölüm" olarak da bilinen bu salgın, son derece bulaşıcı, acı verici ve ölümcüldür. Döneminde, dünya nüfusunun üçte birini, yani yaklaşık 200 milyon insanı öldürmüştür. Bu dönemde yapılan ve hasta ya da cansız bedenlerin, sokaklardaki kaos ortamının betimlediği eserler, yaşanan travmatik süreci günümüze aktaran görsel belgelerdir.

Şekil 2. Yaşlı Pieter Bruegel, "Ölümün Zaferi", Ahşap panel üzeri yağlı boya, 117 × 162 cm, 1562 (Solda)

Şekil 3. Arnold Böcklin, "Veba", Ahşap üzeri tempera, 149,5 x 104,5 cm, 1898 (Sağda)

Yaşlı Pieter Bruegel'in "Ölümün Zaferi" (Şekil 2) resmi, ölümün her türlü halini gösterir. Sanatçı, dönemindeki savaşların ve veba salgınlarının ortaya çıkardığı vahşeti resmetmiştir. Arnold Böcklin'in "Veba" adlı resminde (Şekil 3) ise koyu renkli, kanatlı bir yaratık üstünde, elinde bir tırpan ile ardında ölüler bırakarak uçan figür, veba salgınını sembolize etmektedir.

Ali Artun, cüzzamı ve vebayı anlatan resimler arasında keskin bir fark olduğunu ileri sürer. Cüzzam, tüm çirkinliğine rağmen, ikonik bir estetikle, uhreviyat içinde resmedilirken, vebayı konu eden resimler böyle değildir:

> Özünde, Kara Ölüm'le başlayan veba sanatı da İncil'in mesellerini resmeder. Ama bu mesellerin anlattığı ölümdür, cehennemdir, kıyamettir, mahşerdir, Armagedon'dur, ifrittir, şeytandır... Ve bunların şefkatle, merhametle, şifayla ilgisi yoktur. İlahi bir kaynağa gönderseler de ilahiyatı amaçlamazlar. Uhrevi değil, dünyevi bir bakış açıları vardır. Çirkinliği cüzzamlının bedeninden alır, bütün varlıklara yayarlar (Artun, 2020).

Başta Avrupa olmak üzere dünyanın farklı yerlerine yayılan bir diğer salgın frengidir. Hastalık, özellikle vücutta meydana getirdiği lezyon ve deformasyonlarla resimlerde betimlenmiştir.

Şekil 4. Edvard Munch, "Miras", 1897-1899 (Solda)

Şekil 5. Richard Tennant Cooper, Frengi, 1912 (Sağda)

Edvard Munch'un "Miras" adlı resminde (Şekil 4) annesinden frengi kapmış, bu sebeple bedeni lezyonlarla kaplı ve şekil bozukluğu görülen bir bebek ile ağlayan annesi yer alır. Richard Tennant Cooper'ın "Frengi" adlı resminde ise (Şekil 5) yatakta, yine vücudunda lezyonlar görülen bir kadının dehşet içindeki duruşu ve hastalığı bulaştırmaması için tül ile örtülmeye çalışıldığı görülür.

İspanyol gribi ise 1918-1920 yılları arasında yaklaşık 500 milyon kişiye bulaşmış 50 milyon insanın da ölümüne yol açmış, modern dünyanın en büyük salgınlarından biridir. Egon Schiele, Gustave Klimt gibi pek çok sanatçı bu hastalığa yakalanarak hayatını kaybetmiştir.

Şekil 6. Edvard Munch, "İspanyol Gribi ile Otoportre", 1919 (Solda)

Şekil 7. Edvard Munch, "İspanyol Gribinin Ardından Otoportre", 1919 (Sağda)

Edvard Munch, hastalığa yakalanmış ancak hayatta kalabilmiş sanatçılardandır. "İspanyol Gribi ile Otoportre" (Şekil 6) ve "İspanyol Gribinden Sonra Otoportre" (Şekil 7) adlı resimlerinde, hastalığa yakalanma ve hayatta kalma deneyimini işlemiştir.

Şekil 8. Robert Roelink, "How Can I Understand This World; Ebola Virus", 2015

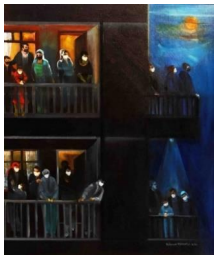
20. ve 21. yüzyıllarda, HIV/AIDS, SARS, Ebola, domuz gribi gibi salgınlar görülmüştür. 2014'ten 2016'ya kadar devam eden Ebola salgını, daha çok Afrika kıtasını etkilemiştir. Bu döneme ait sanat yapıtlarının çoğu, özellikle enfekte bölgelerde kesintiye uğrayan eğitime odaklanan duvar resimleri veya çağdaş sanat eserleridir.

Resimlerde Koronavirüs Salgını

Koronavirüs salgını, 2019 yılı aralık ayının sonlarında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkmıştır.

Tüm dünyaya çok hızlı biçimde yayılmış, bu sebeple devletlerin sağlık sistemleri sarsılmıştır. Çözüm üretebilmek adına dünyanın her yerinde radikal önlemler devreye sokulmuştur. Ülkeler ve hatta şehirler arası ulaşım kısıtlanmış, ticari ilişkiler askıya alınmış, dolayısıyla ekonomiler zarar görmüştür. İnsanların bir araya gelmesine sebep olacak her türlü sosyal etkinlik iptal edilerek, belirli sürelerle sokağa çıkma yasağı ve karantina uygulanmıştır. Kurumların birçoğu evden çalışma sistemine geçmiş, okullar uzaktan eğitim yöntemi ile devam etmiştir. Salgın, 2021 Kasım ayında halen devam etmektedir, ancak geliştirilen aşılar sayesinde toplumsal hayat biraz daha normale dönmüştür. Fakat iki yıl boyunca tüm dünyada yaşanan bu olağanüstü halin etkileri sonlanmış değildir. Diğer salgın hastalıklar gibi koronavirüs pandemisi de sanatın konularında biri olmuştur.

Şekil 9. Alessio Mazzarulli, "Together, again, soon," 2020 (Solda)

Şekil 10. Şükran Pekmezci, Karantinadayız, 2020 (Sağda)

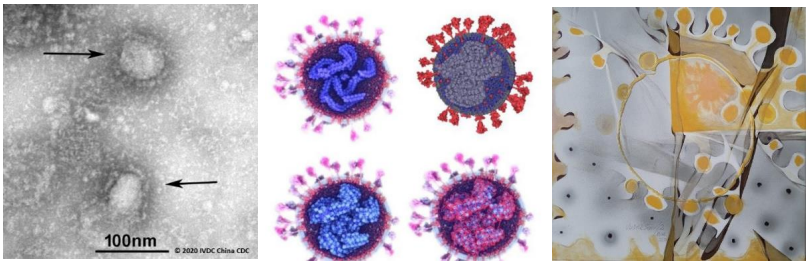
Alessio Mazzarulli, "Together, again, soon" (Şekil 9) adlı resminde, sosyal bir varlık olan insanın, toplum yaşamından uzaklaşarak tek başına bırakıldığı dönemde, salgından önceki bir aradalığa duyduğu özlemi ve yeniden her şeyin eski haline döneceğine dair umudunu kalabalık bir insan grubu şeklinde resmetmiştir. Şükran Pekmezci'nin "Karantinadayız" adlı resminde (Şekil 10) ise karantina sürecinde ev ve balkonlara hapsolmak durumunda kalmış insanlar, karanlık bir atmosferde betimlenmiştir.

Şekil 11. Nathan Wyburn, "Thank You", Fotokolaj, 2020 (Solda)

Şekil 12. Nathan Wyburn, "Covid19 Aşısı", Fotokolaj, 2020 (Sağda)

Bulaşın önlenmesi için çoğu ülkede maske takma zorunluluğu getirilmesiyle, gündelik yaşam nesnelerinden biri haline gelen tıbbi maske, resimlerde sık görülen imgelerden biri olmuştur (Şekil 11). Resmedilen bir diğer konu ise aylar süren çalışmaların ardından geliştirilen ve hayatın biraz da olsa normale dönmesini sağlayan Covid19 aşılarıdır (Şekil 12).

Şekil 13. Koronavirüsün elektron mikroskobu görüntüsü (Solda)

Şekil 14. Koronavirüsün haritalandırılmış iç ve dış yapısı (Ortada)

Şekil 15. Nur Gökbulut, "Virütik Sarı", Tuval Üzerine Akrilik Boya, 50x50 cm, 2020 (Sağda)

Resimlere yansıyan bir başka imge, virüsün elektron mikroskobu görüntüsüdür. Görüntünün haritalandırılması ile artık bu virüsün iç ve dış yapısının nasıl göründüğü bilinmektedir. Sanatçıların pek çoğu resimlerinde bu imgeye yer vermiş, illüstratif ya da soyut çalışmalar yapmıştır.

Şekil 16. Stephane Dillies, "Modern Aşk", Tuval üzeri yağlı boya, 2020

Şekil 17. David Oudney, "Pandemi", Tuval üzeri yağlı boya, 100 x 100 cm, 2020

Hastaneler ve sağlık çalışanları da bu süreçte sıkça resmedilmiştir (Şekil 16-17). Covid19 servislerinde görevli olanlar, tüm vücutlarını kapatan koruyucu kıyafetlerle oldukça uzun saatler çalışmaktadırlar. Sanatçılar bu çalışanlara duydukları saygı ve minneti resimleriyle anlatmak istemiştir.

Şekil 18. Alex Nizovski, "Kaliforniya Mayıs 2020", Tuval üzeri akrilik boya, 2020

İnsanların bir araya gelerek hastalığı yaymalarını önlemek için ülkelerin bazılarında, dönem dönem park ve bahçeler ile kalabalık caddelere girişler yasaklanmıştır. Alex Nizovski'nin resminde (Şekil 18) bu sürece gönderme yapılmıştır.

Neş'e Erdok'un Sanat Anlayışı

1940 yılında, İstanbul, Üsküdar'da doğan Erdok'un öğrenciliği ve asistanlığı Neşet Günal Atölyesi'nde geçmiştir. Günal gibi onun da resimlerinin merkezinde figür vardır. Bu figürler, çoğunlukla kadınlar, anneler, çocuklar ve kedilerdir. Biçimi ön planda tutan, dışavurumcu bir anlatımla, insanı ve çoğunlukla kentteki günlük yaşamı resmeder.

> Neş'e Erdok, kentin yoksul insanlarına yönelen ilgilerini özgün çizimlere dayalı büyük boyutlu düzenlemelerle sürdürüyor. Bu kentsel yoksulluk ve yalnızlığın dramı içinde kendi yakın çevresinde yaşanan hüzünler de figürleşerek belirgin bir yer alıyorlar (Tansuğ, 1990).

Şekil 19. Neş'e Erdok, "Selpakçı Kız", Tuval üzerine yağlıboya, 120x150 cm, 1998

Ele aldığı konular itibariyle genel olarak toplumcu gerçekçi olarak değerlendirilmeyi doğru bulmaz ve şöyle der: "Ben genelde toplumcu gerçekçilik içindeyim diyemem. Genel olarak gerçekçilik içindeyim diyebilirim. İşçileri değil de sokak satıcılarını resmettim. Çünkü, ilgimi çeken ve bana resimsel gelen şehirde gördüğüm insanlardı (Erdok, 2006)."

Şekil 20. Neş'e Erdok, "Gece Yolculuğu (Ormanlar Yanıyor)", Tuval üzerine yağlıboya, 146x114 cm, 2007 (Solda)

Şekil 21. Neş'e Erdok, "Göç", Tuval üzerine yağlıboya, 180x150 cm, 2021 (Sağda)

Resimlerinin hayatıyla çok bağlantılı olduğunu hatta bir günlük gibi görülebileceğini söyler (Erdok, 2018). Son dönemde yaşanan Filistin olayları, Moria Kampı yangını, mültecilik ve göç (Şekil 21), koronavirüs, İzmir depremi gibi önemli toplumsal meseleler de Erdok'un konuları arasındadır. Ülke ve dünya tarihini sübjektif bakışıyla resmederek kayıt altına almaktadır.

Neş'e Erdok Resimlerinde Koronavirüs Konusu

Resimlerinin bir günce gibi olduğunu söyleyen Neş'e Erdok'un eserlerine koronavirüs salgınının yansıması şaşırtıcı değildir. Ressam, her zaman olduğunu gibi içinde bulunduğu durumu, yaşadıklarını, gördüklerini tuvaline taşımıştır.

Şekil 22. Neş'e Erdok, "Koronavirüs", Tuval üzerine yağlıboya, 92x73 cm, 2020

"Koronavirüs" adlı resminde (Şekil 22), N95 tipi bir maske takmış bir kadının portresi görülür. Covid19 salgını süresince en sık kullanılan gündelik nesnelerden biri haline gelen maske, koronavirüsle ilgili Erdok'un resmine giren ilk imge olmuştur. Maske, resmin tam merkezinde yer alır. Geneli soğuk tonlarda olan resimde, ortadaki kırmızı plastik yuvarlak, gözü merkeze çeker. Figür beyaz saçlı, yorgun bakışlıdır. İki eliyle boynuna dokunmaktadır. Sanatçı bu resmi için ayrıca şunları söylemiştir:

> Virüsü gösterdiler, ilginç bir şekilde çiçeğe benziyor. Bu kadar kötü etki yapan bir şeyin çiçeğe benzemesi tuhaf bir durum. Ben de yüzüne maske takan, maskeden çıkan uzantılar, kişinin saçları ve benzeri detaylar ile bir virüse benzeterek "Koronavirüs" diye adlandırdığım bir baş yaptım. (Erdok, 2020).

Şekil 23. Neş'e Erdok, "Koronavirüs", Tuval üzerine yağlıboya, 180x140 cm, 2020

Bir diğer "Koronavirüs" adlı resminin (Şekil 23) merkezinde, sandalyede oturan maskeli bir kadın, etrafında ise üç kadın figür ve ikisi neredeyse insan boyutunda olan dört kedi görülür. Bu resimde artık odak noktası maske değildir, ancak günlük yaşama girerek olağanlaşan maske, bu resimde de artık hayatın bir parçası olduğunu gösterir biçimde yer alır. Maske, bir eldiven ya da şapka gibi gündelik yaşam nesnesi olarak resme girmiştir.

Şekil 24. Neş'e Erdok, "Feride", Tuval üzerine yağlıboya, 73x60 cm, 2021

2021 tarihli "Feride" adlı resminde (Şekil 24) biri sağdan biri soldan diğeri ise karşıdan görünen üç portre yer alır. Soldaki portre maskelidir. Burada da yine maske resmin ana konusu olmadan resimde yer alır. Bu resimlerle ilgili dikkat çeken noktalardan biri şudur ki üç resimdeki üç maske de birbirinden farklı türdedir. İlki N95 tarzı bir maskeyken, ikincisi yeşil üçüncüsü ise beyaz renkli medikal maskelerdir. Hayatımızda artık birçok maske türünü bildiğimiz ve kullandığımız düşünüldüğünde bu durum, Neş'e Erdok'un "gerçekçiliğini" tam anlamıyla göstermektedir.

Şekil 25. Neş'e Erdok, "Maskeli Kedi", Tuval üzerine yağlıboya, 90x70 cm, 2020

"Maskeli Kedi" (Şekil 25) resminde, kedinin tüyleri genel olarak siyah renkteyken, ağız ve burun çevresi beyaz tüylerle kaplıdır. Sanatçı bu durumda, salgın sürecinde maske takma zorunluluğundan dolayı değişen algılama biçimi sebebiyle kediyi adeta tıbbi maske takmış gibi düşünerek resmeder. Resmin ismi ile de bu durumu izleyiciye de aktarmış olur.

Şekil 26. Neş'e Erdok, "Koronada ev halleri", Tuval üzerine yağlıboya, 180x150 cm, 2020

Ülkemizde, koronavirüs pandemisi sürecinde, uzunca bir dönem bulaş riskinin fazlalığı sebebiyle; spor salonları, hamam, sauna, güzellik merkezi, kuaför ve berber gibi işyerleri kapatılmıştır. Bu süreçte insanlar, öz bakım ihtiyaçlarını evde kendileri gidermeye çalışmışlardır. Erdok'un "Koronada ev halleri" resminde (Şekil 26) evde saçı kesilen, manikür yapılan bir figür görülür. Solda saçında tarak olan bir figür, sağda ise sırtı izleyiciye dönük manikür yapan bir başka figür yer alır. Bu resim, pandeminin insanın kişisel ve sosyal yaşamında meydana getirdiği değişiklerden birini göstermektedir.

SONUÇ

Tarihte yaşanan hastalık salgınları, her dönem sanatın konusu olmuştur. Sanat eserleri, toplumu etkileyen bu travmatik olayların birer görsel kanıtı, tarihi belgesi durumundadır. Koronavirüs salgınının sanat yapıtlarına yansımasında önceki salgınlardan ayrıldığı nokta, daha çok hayatın olağan akışının kesintiye uğramasını içermesidir. Veba, frengi gibi geçmiş dönem salgınlarında; ölüm sembolleri, cansız bedenler ya da hastalığın gözle görülür etkileri resmedilirken, koronavirüs salgını sürecinde ise çoğunlukla, yaşanan sokağa çıkma

yasakları ve karantina süreçleri betimlenmiştir. Sosyal yaşamda meydana gelen büyük çaplı değişiklikler, sağlık çalışanları ve maske imgesi de eserlere sıkça konu olmuştur.

Bu çalışmada, koronavirüs salgını konusunu resimlerine dahil eden sanatçılardan biri olan Neş'e Erdok'un, 2020-2021 tarihli beş adet koronavirüs konulu resmi incelenmiştir. Tüm eserleri hayatıyla bir şekilde bağlantılı olan Erdok, koronavirüs konusunu da kendi bakış açısından, hayatına dahil olduğu biçimiyle resmetmiştir. Kendini gerçekçi bir ressam olarak değerlendiren Erdok'un bu gerçekçiliği, fotorealizm gibi bir biçimsel gerçekçilikle karıştırılmamalıdır. Öyle ki resimlerinde deformasyonlar, perspektife aykırı açılar görülür. Onun gerçekçiliği, konu ve içeriktedir. Gündelik yaşama koronavirüs salgınıyla giren çeşit çeşit maske türlerinin resimlerinde görülmesi, Erdok'un gerçekçi yaklaşımını ortaya koymaktadır. Gerçek hayatta ne varsa Erdok'un resminde de o yer alır. Salgın ile en temel gündelik yaşam nesneleri haline gelen eşyalar, sosyal yaşantıda meydana gelen değişikler ve algılamalardaki farklılaşmaların hepsi, Erdok'un söz konusu resimlerinde görülmektedir.

Bu çalışma ile, pandemi-sanat-sanatçı ilişkisi bağlamında Neş'e Erdok'un koronavirüs konulu çalışmalarının; yaşanan bu süreci, sembolik imgelerle, gerçekçi, dışavurumcu ve anlatımcı bir anlayışla salgın sürecini yansıttığı, tarihe tanıklık eden ve kanıt niteliği taşıyan görsel belgeler olduğu sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

Artun, A. (2020). Kara Ölüm ve Avrupa Sanatı. *Skopdergi.* Sayı:16. 02.11.2021 tarihinde https://www.e-skop.com/skopdergi/kara-olum-ve-avrupa-sanati/5735 adresinden alındı.

Berger, J. (2017). *Sanatla Direniş* (Çev. Aslı Biçen). İstanbul: Metis Yayınları. ISBN-13:978-605-316-053-3.

Erdok, N. (2006). Neş`e Erdok ile söyleşi. H. Aktansoy tarafından gerçekleştirilen röportaj. *Lebriz Sanal Dergi.* 03.11.2021 tarihinde http://lebriz.com/pages/lsd.aspx?lang=TR&sectionID=5&articleID=42&bhcp=1 adresinden alındı.

Erdok, N. (2018). Resimlerim hayatımla bağlantılı. K.K. Akbulut tarafından gerçekleştirilen röportaj. *Argonotlar.* 03.11.2021 tarihinde https://argonotlar.com/resimlerim-hayatimla-baglantili/ adresinden alındı.

Karayel Gökkaya, E. (2020). Pandeminin Sanata Yansıması. Ed. A. Sağlık. *Pandem!nsan.* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayın No: 144. Dijital basım. e-ISBN: 978-605-4222-85-8.

Tansuğ, S. (1993). *Türk Resminde Yeni Dönem.* İstanbul: Remzi Kitabevi. ISBN: 975-14-0155-0.

Erdok, N. (2020, 24 Nisan). Neş'e Erdok'tan korona resimleri, *Milliyet.* 05.11.2021 tarihinde https://www.milliyet.com.tr/kultur-sanat/nese-erdoktan-korona-resimleri-6198305 adresinden alındı.

Görsel Kaynakçası

Şekil 1. Richard Tennant Cooper, "Aceleyle cüzamlıdan kaçmak için çırpınan insanlar", 1912

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:People_scrambling_to_get_away_from_a_leper,_in_their_haste_t_Wellcome_V0017056.jpg

Şekil 2. Yaşlı Pieter Bruegel, "Ölümün Zaferi", Ahşap panel üzeri yağlı boya, 117 × 162 cm, 1562 (Solda)

https://en.wikipedia.org/wiki/The_Triumph_of_Death#/media/File:The_Triumph_of_Death_by_Pieter_Bruegel_the_Elder.jpg

Şekil 3. Arnold Böcklin, "Veba", Ahşap üzeri tempera, 149.5 x 104.5 cm, 1898 (Sağda)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Veba_(B%C3%B6cklin)#/media/Dosya:The_Plague,_1898.jpg

Şekil 4. Edvard Munch, "Miras", 1897-1899 (Solda)

https://syphilisfinalproject.wordpress.com/2018/12/07/the-inheritance-1897-1899-edvard-munch/

Şekil 5. Richard Tennant Cooper, Frengi, 1912 (Sağda)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f9/Syphilis._Gouache_by_Richard_Tennant_Cooper%2C_1912._Wellcome_V0017232.jpg

Şekil 6. Edvard Munch, "İspanyol Gribi ile Otoportre", 1919 (Solda)

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Edvard_Munch_-_Self-Portrait_with_the_Spanish_Flu_(1919).jpg

Şekil 7. Edvard Munch, "İspanyol Gribinin Ardından Otoportre", 1919 (Sağda)

https://time.com/5827561/1918-flu-art/

https://www.nasjonalmuseet.no/en/collection/object/NG.M.01867

Şekil 8. Robert Roelink, "How Can I Understand This World; Ebola Virus", 2015

Https://Www.Saatchiart.Com/Art/Painting-How-Can-I-Understand-Thıs-World-Ebola-Vırus/270074/2752327/View

Şekil 9. Alessio Mazzarulli, "Together, again, soon," 2020 (Solda)

https://fineartamerica.com/featured/together-again-soon-01-n508-alessio-mazzarulli.html

Şekil 10. Şükran Pekmezci, Karantinadayız, 2020

http://fiartgallery.com/personnel/sukran-pekmezci/

Şekil 11. Nathan Wyburn, "Thank You", Fotokolaj, 2020 (Solda)

https://healthcharity.wales/nathan-wyburn-the-man-behind-the-nhs-mask-art/

Şekil 12. Nathan Wyburn, "Covid19 Aşısı", Fotokolaj, 2020 (Sağda)

https://cardiffandvale.art/2021/07/02/nathan-wyburn-vaccination-art/

Şekil 13. Koronavirüsün elektron mikroskobu görüntüsü (Solda)

https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/39551/0/covid-19rehberigenelbilgilerepidemiyolojivetanipdf.pdf

Şekil 14. Koronavirüsün haritalandırılmış iç ve dış yapısı (Ortada)

https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/koronavirusun-en-gercekci-goruntusu-elde-edildi-1789981

Şekil 15. Nur Gökbulut, "Virütik Sarı", Tuval Üzerine Akrilik Boya, 50x50 cm, 2020 (Sağda)

Https://Gaziresimissanalsergi.Gazi.Edu.Tr/Eser-Detay/181/Virutik-Sari

Şekil 16. Stephane Dillies, "Modern Aşk", Tuval üzeri yağlı boya, 2020

https://imgur.com/gallery/CK82mUA

Şekil 17. David Oudney, "Pandemi", Tuval üzeri yağlı boya, 100 x 100 cm, 2020

https://www.davidoudney.co.uk/pandemic.html

Şekil 18. Alex Nizovski, “Kaliforniya Mayıs 2020”, Tuval üzeri akrilik boya, 2020

https://www.alexnizovsky.com/landscapes

Şekil 19. Neş’e Erdok, "Selpakçı Kız", Tuval üzerine yağlıboya, 120x150 cm, 1998

http://www.neseerdok.com.tr/resimler.asp?g_id=32

Şekil 20. Neş’e Erdok, "Gece Yolculuğu (Ormanlar Yanıyor)", Tuval üzerine yağlıboya, 146x114 cm, 2007

http://www.neseerdok.com.tr/resimler.asp?g_id=41&s=1&r=348&l=

Şekil 21. Neş’e Erdok, "Göç", Tuval üzerine yağlıboya, 180x150 cm, 2021

http://www.neseerdok.com.tr/resimler.asp?g_id=54&s=2&l=

Şekil 22. Neş’e Erdok, "Koronavirüs", Tuval üzerine yağlıboya, 92x73 cm, 2020

http://www.neseerdok.com.tr/resimler.asp?g_id=53&s=2&r=493&l=

Şekil 23. Neş’e Erdok, "Koronavirüs", Tuval üzerine yağlıboya, 180x140 cm, 2020

http://www.neseerdok.com.tr/resimler.asp?g_id=53&s=3&l=

Şekil 24. Neş’e Erdok, "Feride", Tuval üzerine yağlıboya, 73x60 cm, 2021

http://www.neseerdok.com.tr/resimler.asp?g_id=54&s=1&r=483&l=

Şekil 25. Neş’e Erdok, "Maskeli Kedi", Tuval üzerine yağlıboya, 90x70 cm, 2020

http://www.neseerdok.com.tr/resimler.asp?g_id=53&s=3&r=496&l=

Şekil 26. Neş’e Erdok, "Koronada ev halleri", Tuval üzerine yağlıboya, 180x150 cm, 2020

http://www.neseerdok.com.tr/resimler.asp?g_id=53&s=2&r=492&l=